

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 347.991(497.4)

Prejeto: 20. 10. 2006

Slovensko najvišje sodišče v preteklosti – njegova pristojnost in položaj v organizaciji sodstva kot temelj vrednotenja dokumentarnega gradiva

JELKA MELIK

mag. arhivistike, dr. zgodovinskih znanosti

Arhiv Republike Slovenije, Zvezdarska 1, SI-1000 Ljubljana

e-pošta: jelka.melik@gov.si

IZVLEČEK

Najvišje sodišče in s tem tudi odločilno vlogo pri oblikovanju sodne prakse smo Slovenci dobili leta 1991, ko smo dobili tudi svojo državo. Pred tem pa smo imeli vrhovno sodišče na svojih tleh tudi kratek čas pred drugo svetovno vojno in v določenem pomenu tudi v letih od 1974 do 1991.

KLJUČNE BESEDE: *Vrhovno sodišče, redno sodstvo, sodišča splošne pristojnosti, sodna oblast, kultura, arhivsko gradivo, dokumentarno gradivo, valorizacija*

ABSTRACT

SLOVENE SUPREME COURT IN THE PAST – ITS JURISDICTION AND POSITION WITHIN JUSTICE ORGANIZATION AS A FOUNDATION FOR CURRENT RECORDS APPRAISAL

Slovenes got our own Supreme Court at the time of the formation of Slovene independent state in 1991, the turning point that also marks the beginning of our acquiring a decisive role in the formation of court practice. There had been a Supreme Court in the territory of Slovenia even prior to 1991 but only for a brief period of time before World War II and, in a sense, between 1974 and 1991.

KEY WORDS: *Supreme Court, ordinary justice, courts of general jurisdiction, judicial power, culture, archival material, current records, appraisal*

Kdaj smo Slovenci dobili vrh sodne piramide? Leta 1991. Vsekakor. Slovenska ustava določa: "Vrhovno sodišče je najvišje sodišče v državi. Odloča o rednih in izrednih pravnih sredstvih ter opravlja druge zadeve, ki jih določa zakon."¹

Pot do najvišje sodne stopnje je bila dolga in zapletena. Poglejmo si izseke iz sestavka, ki je izšel v dnevniku Slovenec 31. oktobra 1939 z naslovom "Najvišje sodišče v Ljubljani".² Kratko in jedrnatost nam namreč predstavlja stanje sodnih stopenj vse do predvečera druge svetovne vojne:³ "Prvi november 1939 je važen datum v zgodovini organizacije našega pravosodstva. Tega dne dobimo Slovenci svoje najvišje sodišče v slovensko kulturno, gospodarsko in politično središče – Ljubljano ... Do ustanovitve naše države smo imeli Slovenci na svojih tleh, če izvajamo Primorsko z višjim sodiščem v Trstu, samo nižje sodne stopnje, to je: okrajna in okrožna sodišča, ki se je v Ljubljani imenovalo deželno sodišče. Nismo pa do tedaj imeli na svoji zemlji višjega deželnega (apelacijskega) sodišča, ki smo ga imeli za področje sedanje Slovenije, razen Prekmurja, v Gradcu in tudi ne vrhovnega (kasacijskega), ki je bilo za vse avstrijske dežele na Dunaju.

Z uredbo narodne vlade z dne 14. novembra 1918 pa smo Slovenci dobili višje deželno sodišče in obenem tudi vrhovno sodišče v Ljubljani. Ta naredba je namreč določila, da naj veljata v Sloveniji samo dve sodni stopnji tako v civilnih, kakor v kazenskih stvareh ... Z naredbo z dne 28. novembra 1919 se je pri stolu sedmorice v Zagrebu ustanovila tretja sodna stopnja za Slovenijo in Dalmacijo kot oddelek B stola sedmorice. Obenem se je ustanovil pri tem oddelku tudi oddelek vrhovnega državnega pravdnictva z delokrogom bivšega avstrijskega generalnega prokuratorja. To novo najvišje sodišče za Slovenijo in Dalmacijo je začelo poslovati v Zagrebu 15. januarja 1920. Tako je Slovenija izgubila na svojih tleh svoje vrhovno sodišče, ki je postalo le nekak privesek Stola sedmorice v Zagrebu.⁴ ... Med našimi strokovnimi in drugimi krogi se je večkrat pojavila želja in zahteva, da se naše vrhovno sodišče prenese iz Zagreba v Ljubljano. Te zahteve so zlasti v zadnjih letih postale zelo glasne ... Dne 27. septembra 1939 je končno Kraljevo namestništvo na predlog ministrskega sveta izdalo uredbo, ki med drugim predpisuje, da se Dalmacija izloči iz kompe-

tence Stola sedmorice oddelek B v Zagrebu in da se sedež tega sodišča prenese v Ljubljano ter se sodišču spremeni ime v "Vrhovno sodišče v Ljubljani". Z vrhovnim sodiščem se prenese v Ljubljano tudi oddelek vrhovnega državnega tožilstva. S tem je popravljena napaka, ki nam je leta 1919 vzela iz naše slovenske sredine vrhovno sodišče. Ta rešitev pa še ni dokončana. Vrhovno sodišče v Ljubljani se bo smatralo še vedno po predpisih zakona o ureditvi rednih sodišč kot "začasni" oddelek fiktivnega enotnega kasacijskega sodišča, kar velja tudi za hrvatski Stol sedmorice v Zagrebu in ostala štiri kasacijska sodišča ...

Organizacija našega vrhovnega sodišča v Ljubljani bo zaenkrat precej nepopolna. Dočim je imel oddelek B Stola sedmorice v Zagrebu poleg predsednika 13 sodnikov, hrvatski Stol sedmorice 24 sodnikov ... pride v Vrhovno sodišče v Ljubljano le predsednik in 7 sodnikov ..."

Kakšne so bile pristojnosti kasacijskega sodišča, katerega del je bilo tudi ljubljansko vrhovno sodišče, nam povedo določbe §39, §40 in §41 Zakona o ureditvi rednih sodišč za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev.⁵ To jugoslovansko najvišje sodišče je izvrševalo sodno oblast na zadnji stopnji v pravnih in nepravdnih zadevah ter civilnih in vojaških kazenskih zadevah, skrbelo za pravilno in enotno uporabo materialnih in formalnih zakonov. Posebej pomembna dolžnost in pravica tega sodišča pa sta bili dajati mnenje o dopolnitvi in spremembi obstoječe zakonodaje, prav tako pa tudi o izdaji novih zakonov.

Po drugi svetovni vojni je bila organizacija sodišč v novi državi⁶ – Demokratični federativni Jugoslaviji (DFJ) najprej določena z Zakonom o ureditvi narodnih sodišč⁷ z dne 26. avgusta 1945; izdalo ga je predsedstvo začasne narodne skupščine Demokratične federativne Jugoslavije. Le-tega je na Slovenskem vpeljala Uredba Narodne vlade o povzemu sodnega poslovanja v Sloveniji⁸ z dne 14. septembra 1945. Ta je v svojem prvem členu določila, da posle sodišč, ki niso bila ustanovljena na temelju odloka predsedstva SNOS-a o začasni ureditvi narodnih sodišč in narodnih sodnikov⁹ z dne 3. septembra 1944, prevzamejo sodišča, ustanovljena v smislu zakona o ureditvi narodnih sodišč.

V prvem členu tega zakona je bilo določeno, da "izvajajo pravosodstvo: Vrhovno sodišče Demokratične federativne Jugoslavije, vrhovna sodišča posameznih federalnih

¹ Člen 127.

² Dr. Ivan Bizjak, Najvišje sodišče v Ljubljani, Slovenec 31. oktobra 1939, str. 5.

³ Več o tem glej J. Melik, str. 37 in 38 in V. Simič, str. 197–198.

⁴ Po zakonu o rednih sodiščih naj bi obstajalo kasacijsko sodišče za celotno državo, a je delovalo kot šest samostojnih oddelkov tj.: kasacijsko sodišče v Beogradu, oddelek B beograjskega sodišča v Novem Sadu, Stol sedmorice v Zagrebu, oddelek B Stola sedmorice v Zagrebu, vrhovno sodišče v Sarajevu in veliko sodišče v Podgorici.

⁵ Uradni list ljubljanske in mariborske oblasti, št. 14/1929.

⁶ Več o tem: Ž. Bizjak, Vloga pravosodnih organov v desetletju po drugi svetovni vojni ..., Ljubljana 2004; T. Ferenc, str. 199ss.

⁷ Ur. l. DFJ, št. 67/1945.

⁸ Uradni list SNOS in NVS št. 35/1945.

⁹ Ur. l. SNOS, 1944/št. 4.

edinic in Vojvodine, okrožna sodišča in okrajna sodišča".

Vrhovno sodišče Slovenije¹⁰ (vrhovno sodišče federalne enote) je po določbah tega zakona¹¹ nadzorovalo delo vseh okrožnih in okrajnih sodišč na svojem območju. Na prvi stopnji je sodilo v civilnih in kazenskih zadevah, ki so mu bile dane v pristojnost po posebnih zakonih. Na drugi stopnji je odločalo o pritožbah, vloženih zoper odločbe okrožnih sodišč. Pristojno je bilo tudi za odločanje o nadzorstvenih pritožbah, ki so bile vložene zoper pravnomočne odločbe okrožnih in okrajnih sodišč. Razsojalo je prav tako v sporih glede pristojnosti med okrožnimi sodišči ter med okrožnimi in okrajnimi sodišči, ki so bila na njegovem območju. Odločalo je tudi o sporih glede pristojnosti med sodišči in drugimi oblastvi na svojem območju. Vrhovno sodišče Slovenije je dajalo obvezna navodila v zvezi z vprašanji sodne prakse za tisto zakonodajo, ki je veljala na območju federalne Slovenije. Sodišče je smelo pritegniti od vsakega podrejenega sodišča posamezne kazenske in civilne pravde in o njih samo razsojati, zaradi določenih opravičenih razlogov pa je smelo posamezne kazenske in civilne pravde odstopiti v pristojnost kateremukoli okrožnemu ali okrajnemu sodišču, ki sicer ne bi bilo krajevno pristojno za razsojanje teh sporov.

Nad slovenskim najvišjim sodiščem je bilo Vrhovno sodišče DFJ;¹² nadzorovalo je delo vseh sodišč v Jugoslaviji. Pristojno¹³ je bilo za sojenje na prvi stopnji v tistih civilnih in kazenskih zadevah, ki so bile določene v posebnih zakonih. Odločalo je o nadzorstvenih pritožbah, ki so bile vložene zoper odločbe vrhovnih sodišč federalnih enot in odločbe vseh senatov tega sodišča. Razsojalo je tudi v sporih glede pristojnosti med sodišči raznih federalnih enot, v sporih glede pristojnosti med vojaškimi in civilnimi sodišči, v sporih glede pristojnosti med sodišči in drugimi narodnimi oblastvi na območju raznih federalnih enot ter v sporih glede pristojnosti med senatom Vrhovnega sodišča DFJ in vrhovnimi sodišči federalnih enot. Prav tako je jugoslovansko vrhovno sodišče dajalo obvezna navodila ob vprašanjih sodne prakse na področju zvezne zakonodaje. Od vsakega sodišča v državi je lahko zahtevalo posamezne kazenske ali civilne zadeve in o njih samo razsodilo.

22. septembra 1945 je ministrstvo za pravosodje Narodne vlade Slovenije izdalo uredbo o ustanovitvi narodnih in likvidaciji dotedanjih sodišč v Sloveniji,¹⁴ na podlagi katere so v "*federalni Sloveniji izvajala pravosodstvo*": Vrhovno sodišče s sedežem v Ljubljani, okrožna sodišča v Ljubljani, Mariboru, Celju in Novem mestu ter okrajna sodišča.

Na podlagi Ustave Federativne ljudske republike Jugoslavije¹⁵ z dne 31. januarja 1946 je bil 21. junija 1946 sprejet Zakon o potrditvi, spremembah in dopolnitvah zakona o ureditvi narodnih sodišč z dne 26. avgusta 1945. Njegovo spremenjeno in prečiščeno besedilo je imelo naslov Zakon o ureditvi ljudskih sodišč.¹⁶ V prvem členu je določal, da "*v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji izvajajo pravosodje: Vrhovno sodišče FLRJ, vrhovna sodišča ljudskih republik in avtonomnih pokrajin, okrožna sodišča in okrajna sodišča*".

V pristojnost vrhovnih sodišč ljudskih republik in avtonomnih pokrajin¹⁷ so spadali predvsem: sojenje na prvi stopnji o kazenskih in civilnih zadevah, ki so mu bile dane v pristojnost s posebnimi zakoni, odločanje o pritožbah, vloženih zoper odločbe okrožnih sodišč, odločanje o vseh zahtevah za zaščito zakonitosti, odločanje o sporih glede pristojnosti med okrožnimi sodišči ter med okrožnimi in okrajnimi sodišči z njihovega območja, odločanje o sporih glede pristojnosti med sodišči in organi uprave, dajanje obveznih navodil v zvezi z vprašanji sodne prakse pri uporabi republiških zakonov.

Vrhovno sodišče Federativne ljudske republike Jugoslavije¹⁸ je bilo po tem zakonu "*najvišji organ pravosodstva*" v državi. V njegovo pristojnost so poleg sojenja na prvi stopnji, kadar je to določil poseben zakon, spadali predvsem: odločanje o zahtevah za zaščito zakonitosti, vloženih zoper odločbe vrhovnih sodišč republik oz. avtonomnih pokrajin glede uporabe zveznih zakonov in zoper odločbe senatov Vrhovnega sodišča FLRJ, odločanje v sporih o pristojnosti med sodišči ljudskih republik, med vojaškimi in civilnimi sodišči, med sodišči in organi uprave z območij posameznih republik ter med senati Vrhovnega sodišča FLRJ in ostalimi vrhovnimi sodišči, dajanje navodil o vprašanjih sodne prakse glede uporabe zvezne zakonodaje.

Naslednji zvezni zakon o sodiščih je sledil ustavnemu zakonu o temeljih družbene in politične

¹⁰ Ustanovljeno je bilo 20. maja 1945.

¹¹ Členi 34 do vključno 40 Zakona o ureditvi narodnih sodišč.

¹² Sodišče je bilo ustanovljeno z odlokom 3. februarja 1945 (Ur. l. DFJ, št. 4. 1945).

¹³ Členi od 41 do 50 Zakona o ureditvi narodnih sodišč.

¹⁴ Ur. list SNOS in NVS, št. 37/1945.

¹⁵ Ur. list FLRJ, št. 10/1946.

¹⁶ Ur. list FLRJ, št. 51/1946.

¹⁷ Členi od 56. do vključno 60.

¹⁸ Členi od 62. do 66.

ureditve z dne 13. januarja 1953¹⁹ 21. julija 1954²⁰. Redna sodišča po tem zakonu so bila: okrajna sodišča, okrožna sodišča, republiška vrhovna sodišča, vrhovno sodišče Avtonomne pokrajine Vojvodine in zvezno vrhovno sodišče. Enaindvajseti člen zakona je določal, da republiška vrhovna sodišča odločajo predvsem v kazenskih, civilnih in drugih zadevah, o rednih in izrednih pravnih sredstvih ter v upravnih sporih v primerih, ki jih je določal zakon. Ta sodišča so odločala tudi o sporih glede pristojnosti med sodišči in republiškimi upravnimi organi ter med sodišči in ljudskimi odbori na območju republike. Zvezno vrhovno sodišče pa je odločalo v kazenskih, civilnih in drugih zadevah, o rednih in izrednih pravnih sredstvih na zadnji stopnji. Odločalo je tudi v upravnih sporih, presojalo zakonitost pravnomočnih odločb vrhovnega vojaškega in vrhovnega gospodarskega sodišča. V njegovo pristojnost je sodilo tudi razsojanje v sporih o pristojnosti med sodišči in zveznimi upravnimi organi, med rednimi in vojaškimi sodišči ter med rednimi in gospodarskimi sodišči.

Na podlagi nove ustave, tokrat Ustave Socialistične federativne republike Jugoslavije,²¹ je izšel Temeljni zakon o splošnih sodiščih²² (6. februarja 1965). Toda sodstvo v Sloveniji je tokrat že urejala republiška zakonodaja. Zakon o sodiščih splošne pristojnosti,²³ ki je izšel na podlagi Ustave Socialistične republike Slovenije,²⁴ je natančneje določil pristojnosti Vrhovnega sodišča Socialistične republike Slovenije. Le-to je delovalo poleg občinskih in okrožnih sodišč.

Republiško vrhovno sodišče je po črki zakona določalo načelna stališča in dajalo načelna pravna mnenja o vprašanih, ki so bila pomembna za enotno uporabo republiških zakonov. Na prvi stopnji je odločalo v upravnih sporih, razsojalo o pravnih sredstvih zoper odločbe okrožnih sodišč in izrednih pravnih sredstvih zoper pravnomočne odločbe sodišč, reševalo spore o pristojnosti med sodišči splošne pristojnosti z območja republike ter ustanovnemu sodišču predlagalo tudi uvedbo postopka za presojo ustavnosti in zakonitosti. Naloga najvišjega republiškega sodišča je bila tudi skrb za objavo pomembnejših sodnih odločb.

Vrhovno sodišče Jugoslavije je bilo po določ-

bah zveznega zakona²⁵ pristojno za izoblikovanje načelnih stališč in načelnih pravnih mnenj o vprašanih, ki so imela pomen za enotno uporabo zveznih zakonov po splošnih in posebnih sodiščih. To sodišče je med drugim tudi odločalo o rednih pravnih sredstvih zoper odločbe republiških vrhovnih sodišč, če je tako določal zvezni zakon, o izrednih pravnih sredstvih zoper pravnomočne odločbe sodišč, s katerimi je bil prekršen zvezni zakon, razsojalo v določenih upravnih sporih ter v različnih sporih v zvezi s pristojnostmi. V njegovo pristojnost je sodil tudi predlog uvedbe postopka za presojo ustavnosti in zakonitosti ustavnemu sodišču Jugoslavije.

Bistveno novost je v ureditev sodstva prinesla ustava leta 1974.²⁶ Organizacija sodišč je bila odtlej v rokah vsake republike in avtonomne pokrajine. Sodni postopki naj bi se odslej praviloma končali v republiki oziroma avtonomni pokrajini. Načela enotnega sodnega sistema torej ni bilo več. Odpravljeno je bilo vrhovno sodišče Jugoslavije kot najvišja sodna instanca. Namesto njega je bilo s posebnim zakonom uvedeno zvezno sodišče; njegovo pristojnost sta urejala ustava in poseben zakon, zakon o zveznem sodišču,²⁷ in sicer v smislu sodne funkcije federacije. Poleg sodne pa je imelo zvezno sodišče še družbeno funkcijo. Spremljalo in preučevalo naj bi družbene pojave in odnose, dajalo predloge za preprečevanje družbi nevarnih in škodljivih pojavov ter za utrjevanje zakonitosti, družbene odgovornosti in morale. V organizaciji tega novega sodišča je bila poudarjena enakopravnost jugoslovanskih narodov in narodnosti. Položaj Vrhovnega sodišča Socialistične republike Slovenije se je torej okrepil. Nova republiška ustava²⁸ je prinesla v sodstvo tudi novost z določbo, po kateri so slovensko vrhovno sodišče in na novo uvedena samoupravna sodišča, ki so dokončno odločala o posameznih zadevah, prek svojih delegatov zavzemala načelna pravna mnenja na skupni seji, in sicer o vprašanih, ki so bila pomembna za enotno uporabo zakonov in drugih predpisov. Leta 1977 je izšel republiški Zakon o rednih sodiščih.²⁹ Redna sodišča so bila po tem zakonu temeljna sodišča, višja sodišča (Ljubljana, Maribor, Celje, Koper) in Vrhovno sodišče Socialistične republike Slovenije.

Po novem zakonu³⁰ je bilo najvišje republiško

¹⁹ Ur. l. FLRJ, št. 3/1953.

²⁰ Ur. l. FLRJ, št. 30/1954.

²¹ Ur. l. SFRJ, št. 14/1963.

²² Ur. l. SFRJ št. 7/1965.

²³ Ur. l. SRS, št. 20/1965.

²⁴ Ur. l. SRS št. 10/1963.

²⁵ 28. člen Temeljnega zakona o splošnih sodiščih.

²⁶ Ur. l. SFRJ, št. 21/1974.

²⁷ Ur. l. SFRJ, št. 20/1982.

²⁸ Ur. l. SRS št. 7/1974.

²⁹ Ur. l. SRS št. 10/1977.

³⁰ Člen 34.

sodišče pristojno predvsem za sprejemanje načelnih stališč in pravnih mnenj, ki so bila pomembna za enotno uporabo zakonov pri rednih sodiščih, za odločanje o izrednih pravnih sredstvih zoper pravnomočne odločbe, za odločanje na tretji stopnji o pritožbah zoper sodbe, ki so jih izdajala višja sodišča ter njegovi senati na drugi stopnji v primerih, ki jih določa zakon, za odločanje na drugi stopnji o pritožbah zoper odločbe višjih sodišč in pritožbah zoper odločbe svojih senatov, za odločanje o podaljšanju pripora za več kot tri mesece, za odločanje v sporih o pristojnosti med temeljnimi sodišči z območja različnih višjih sodišč in višjimi sodišči ter med rednimi in samoupravnimi sodišči, za odločanje o prenosu krajevne pristojnosti med temeljnimi sodišči z območja različnih višjih sodišč in višjimi sodišči, za odločanje v upravnih in upravno-računskih sporih, razen v primerih, za katere je bilo pristojno zvezno sodišče, za odločanje o zahtevi za varstvo zakonitosti z ustavo zagotovljenih svoboščin in pravic, če so bile take svoboščine ali pravice kršene z dokončnim posamičnim aktom, ni pa bilo zagotovljeno drugačno sodno varstvo; za odločanje o zahtevah za sodno varstvo v postopku za prekrške zoper odločbe republiškega senata za prekrške.

Tako smo ponovno pri letu 1991. Ustavi je leta 1994 sledil Zakon o sodiščih,³¹ ki kot redna sodišča splošne pristojnosti določa Vrhovno sodišče Republike Slovenije, neposredno pod njim pa štiri višja sodišča (Ljubljana, Maribor, Celje in Koper). Ta imajo na svojem območju različno število okrožnih in okrajnih sodišč. Najpomembnejša naloga vrhovnega sodišča je odločanje na tretji stopnji o pritožbah zoper odločbe sodišč druge stopnje, o izrednih pravnih sredstvih zoper odločbe sodišč druge stopnje ter v sporih o pristojnosti med vsemi nižjimi sodišči. Silno pomembni sta tudi skrb vrhovnega sodišča za enotno sodno prakso vseh sodišč v Sloveniji in odločanje o nekaterih drugih vprašanjih, ki so splošnega in načelnega pomena za delovanje sodne veje oblasti. Vrhovno sodišče je pristojno tudi za odločanje v upravnih in računsko upravnih sporih.

Zakon je v naslednjih letih doživel kar nekaj sprememb. Uradno prečiščeno besedilo zakona je bilo objavljeno v letu 2005.³²

Poglejmo še, kakšna je pisna zapuščina najvišjega slovenskega sodišča. V Arhivu Republike Slovenije je prav gotovo glavnina njegovega arhivskega gradiva, in sicer v fondih, ki imajo naziv Od-

delek B pri stolu sedmorice v Zagrebu (AS 347)³³ ter v fondu Vrhovno sodišče republike Slovenije (AS 1237).³⁴ Gradivo je bilo do sedaj prevzeto štirikrat, a nikoli v zaključenih celotah, temveč vedno le deloma, in še to nesistematično. Vpogled v Vodnik po fondih in zbirkah nam pove, da je bilo gradivo prvič prevzeto leta 1981, ko ga je izročil Republiški sekretariat za pravosodje, upravo in proračun. Izročeni so bili nekaj evidenc, drobna zbirka spisov in odločb nekdanjega oddelka B pri Stolu sedmorice v Zagrebu. Med dokumenti nismo našli gradiva iz časa, ko naj bi poslovalo vrhovno sodišče v Ljubljani. Vrhovno sodišče Socialistične republike Slovenije je gradivo izročilo leta 1988. Takrat je Arhiv Slovenije pridobil zgolj gradivo z upravnega področja delovanja sodišča od leta 1952 do vključno leta 1960. Tretjič je bilo gradivo prevzeto leta 1992, prav tako od Vrhovnega sodišča Socialistične republike Slovenije. Izročeno naj bi bilo vse ohranjeno gradivo, ki je nastalo v obdobju od leta 1945 do 1960. Pozneje se je izkazalo, da gradivo nikakor ni bilo predano v celoti. Leta 2003 je bil opravljen zadnji prevzem gradiva. Predalo ga je Vrhovno sodišče Republike Slovenije, obsega pa sodne spise iz obdobja od leta 1927 pa vse do leta 1973. Žal tudi ob pregledu tega gradiva nismo našli ničesar iz obdobja 1939 do 1941. Morda Vrhovno sodišče hrani še kakšne ostanke gradiva svojih predhodnikov. Zadnje upanje za osvetlitev celotnega delovanja našega najvišjega sodišča pa predstavljajo dokumenti, ki se nahajajo v Zagrebu in Beogradu.

Ta kratek pregled zgodovine najvišjega slovenskega sodišča je temelj za pravilno ovrednotenje pisne dediščine tega sodišča in hkrati napotek za delo v prihodnosti. Pri valorizaciji se bomo morali ozirati predvsem na vlogo Slovencev pri oblikovanju sodne prakse v prvi in drugi Jugoslaviji. Kolikšen je bil slovenski prispevek k oblikovanju tretje veje oblasti, bi nam pokazal šele poglobljen pogled v ohranjeno pisno dediščino tega sodišča. Zaradi pomembnosti gradiva moramo težiti k čim celovitejši ohranitvi dokumentov, ki so pri tem sodišču nastajali in še nastajajo. Kriterije za valorizacijo dokumentarnega gradiva, kot na primer podvajanje dokumentov ali pravna varnost, bomo v tem primeru manj upoštevali. Pri tem pomembnem ustvarjalcu arhivskega gradiva je namreč v ospredju predvsem izjemen pomen njegovega gradiva za slovensko kulturo.

³¹ Ur. L. RS, št. 19/94, št. 45/95.

³² Ur. L. RS št. 100/05.

³³ Vodnik ..., str. 119, 120.

³⁴ Vodnik ..., str. 122, 123.

Literatura

Melik, Jelka: V imenu Njegovega Veličanstva Kralja! Ljubljana 2000, str. 37–38.

Simič, Vladimir: Preselitev vrhovnega sodišča iz Zagreba v Ljubljano. *Slovenci in država*. Ljubljana 1995, str. 197–199.

Bizjak, Žarko: *Vloga pravosodnih organov v desetletju po drugi svetovni vojni*. Magistrsko delo. Ljubljana 2004.

Bizjak, Žarko: Pravosodje v letih 1945–1991. *Pravo, zgodovina, arhivi*. Ljubljana 2000, str. 277–299.

Ferenc, Tone: Sodstvo pod okupacijo 1941–1945. *Pravo, zgodovina, arhivi*. Ljubljana 2000, str. 199–230.

Peric, Lojze: *Organizacija pravosodja FLRJ*. Ljubljana 1961.

Strobl, Majda; Kristan, Ivan; Ribičič, Ciril: *Ustavno pravo SFR Jugoslavije*. Ljubljana 1986.

Grad, Franc; Kaučič, Igor; Ribičič, Ciril; Kristan, Ivan: *Državna ureditev Slovenije*. Ljubljana 1999.

AS 1237, Vrhovno sodišče Republike Slovenije. *Vodnik po fondih in zbirkah Arhiva Republike Slovenije II*. Fondi in zbirke s področja uprave, pravosodja, vojaštva, orožništva in policije, gospodarstva in bančništva, vzgoje in izobraževanja, kulture, znanosti in informiranja, zdravstva in sociale, politične stranke, družbenopolitične organizacije in sindikati. Ljubljana 1999.

Summary

SLOVENE SUPREME COURT IN THE PAST – ITS JURISDICTION AND POSITION WITHIN JUSTICE ORGANIZATION AS A FOUNDATION FOR CURRENT RECORDS APPRAISAL

When exactly did Slovenes obtain the peak of the court pyramid? It was most definitely in 1991 but the path to actually reaching that top of court instance was a long and complicated one. There had been a Supreme Court in the territory of Slovenia even prior to 1991 but only for a brief period of time before World War II and, in a sense, in the years between 1974 and 1991. Predecessors of the present-day Supreme Court of the Republic of Slovenia and a thorough examination of their jurisdiction are a foundation on which to accurately evaluate the Slovene Supreme Court written heritage and a direction for our work in the future as well. In appraising records we will mostly need to take into consideration the role of Slovenes in the formation of court practice during the time of the First and the Second Yugoslavia. Keeping in mind the importance of records, created by the Supreme Court in the past and up to the present day, our aim is to preserve as much of the entire body of such records as is possible.